

तत्सर्वं नाशयेत्तारा घटपक्ष नवमी तथा । जन्माप्स-
द्वयस्त्री तारा न शुभा नापि निन्दतेति । (४) पी० धा०
“अथ चौलादिकृत्ये कालविशेषनिषेधमाह कृत
मत्या इति । कृतः स्त्रीधर्मः स यस्या क्लीति ऋत-
मती तस्यास्तया कृतिकाया जातापत्यायाः स्त्रीः
पुत्रस्योपलब्धत्वात्कन्याया वा चौलोपनयनविवाहा-
दाकृत्यमात्रकृत्यं नाचरेत् न कारयेत् । उक्तं
च प्रचेतसा “यस्य मातृविकं कृत्यन्त्य माता रज-
स्वला । वैधव्यं लायते तत्र नृनार्यैः पाणिपीडने” ।
पाणिपीडने वैधव्यमन्यत्र न्यत्रु रित्तर्या । कृतिकाया
अपि कर्मानर्हकाल उक्तोविष्णु स्मृतौ । “कृतिकास्पृज
वतीं विंशतिरात्रेण कर्माणि कारयेत् सासेन स्त्री-
जननीमिति” ।

अतएव कृतिकाया उक्तकालपर्यन्तं कर्मानर्हत्वात्तदपत्य-
स्यापि मङ्गलकृत्ये निषेधः । ज्येष्ठेति ज्येष्ठापत्यस्याद्य-
गर्भस्य पुत्रस्य कन्याया वा व्रतवन्धविवाहादि शुभकृत्यं
ज्येष्ठमासे न भवति उक्तञ्च रत्नमाहात्म्याम् “आद्यगर्भ-
दुहितः सुतस्य वा ज्येष्ठमासि न च जातु मङ्गलमिति”
केचिदिति । मार्गेऽपि मार्गशीर्षमासेऽपि केचिदाचार्यै-
राद्यगर्भसुतकन्ययोर्मङ्गलकृत्यं नेष्यते तदाह वात्स्यः
“मार्गे मासि तथा ज्येष्ठे विवाहं चौलमेव च । ज्येष्ठपुत्रं
दुहितोच न कुर्वीत व्रतं तथा” । मरहजोऽपि “मार्ग-
शीर्षे तथा ज्येष्ठे चौरं परिष्वजं व्रतम् । आद्यपुत्र-
दुहितोच व्रततः परिवर्जयेत्” । अन्नादेव प्रापकात्
द्वितीयादिगर्भपुत्रदुहितोर्ज्येष्ठे मार्गशीर्षे च न मङ्ग-
लकृत्यानां निषेधः किं तु विधिरिति प्रतिभाति”
पी० धा० ।

चूडामणि पु० चूडास्तितोमणिः शा० त० । शिरःस्थे रत्ने
अमरः । “चूडामणीकतविष्णुवैलकीकतवाचकिः” वि०
स० । “चूडामणिमिदं दृष्टपादपीठं महीषिताम्” रघुः ।
चूडायां मणिरिवास्य । शक्राकमाचिकाफले मेदि० ।
श्यङ्गणविशेषे यथा गाढे । “सूर्य्यमहः सूर्य्यवारे
कोमे सोमयङ्गला । चूडामणिरयं योगस्तज्जानन् फलं
कृतम् । अन्यथाद् यङ्गलात् कोटियुक्तमल फलं लभेत्”

चूडामणि न० चूडावामणेऽन्वम् । उद्याने राजनि० ।
चूडार लि० चूडामणिकति क-अण् । चूडामते ततः । प्रगद्या०
चूडारणां अत्र । चौडार्यं तच्चिदं तादौ लि० ।

चूडारक लि० चूडामणिकति क-अण्, चूडा+वा०

कारक वा । चूडायुक्ते शक्रविभेदे पु० तस्य गोलापत्यम्
इज् । चौडारकि तत्रोलापत्ये पुंस्त्री । वस्तुत्वे तु इज्
अद्वये च इजो लुक् । चूडारकाः तत्रोलापत्ये पुं व० ।

चूडारत्न न० चूडाया रत्नम् । चूडामणौ हेमच० ।

चूडाल लि० चूडा अक्षयस्य प्राचिस्थत्वात् च । चूडायुक्ते
“चूडालाः कर्णिकासाश्च पहाश्च पिठोदराः” भा०
सौ० ७ अ० । २ मस्तके न० शब्दरत्ना० । शब्दचूडातृष्ये
स्त्री अमरः ४ अ० तयुञ्जायां ५ नागरसस्तायां च राजनि० ।

चूडावत् लि० चूडा अक्षय्ये पक्षे बला० मत्तप् मस्य वः ।
चूडाविष्टे पक्षे इति । चूडित् तत्रार्थे पुरोहिता-
दिगच्छे चूडिक इति निर्देशात् पक्षे ठगपि । चूडिक
उक्तार्थे । ततः पुरोहिता० भावादौ लक् । चौडिक्य
चूडाविष्टित्वे न० । [चूचत् त ।

चूर्ण सङ्कोचे चुरा० उभ० सक० सेट् । चूर्णयति ते अचु-
चूल इ० चूर्-क्त चोतति रघुम् चुत-अप् वा प्रथो० ।
आप्ते, अमरः “नवचूतप्रसवोगमिष्यति” “चूताङ्गु-
राखादकयायकयः” । “सहचरमधुहस्तान्यस्तचूता-
ङ्गुराखः” कुमारः । चूर्-क्त प्रथो० । शब्दद्वारे न० ।
स्वार्थे क । चूतक आप्ते अप्रपञ्चे च ।

चूर् दाहे दिवा० काल० सक० सेट् । चूर्णते अचूरिष्ट ।
चूर्णरे ईदित् चूर्णः । [डश्यम् ।

चूर् इ० चूर्-अण् । कर्मिभेदे सुष्ठ० कर्मिष्वदे २१८४ प्र०
चूर्णं मेघे च० उभ० सक० सेट् । चूर्णयति-ते अचु-
चूर्णत् त । चूर्णः चूर्णितः

चूर्ण न० चूर्ण-कर्मणि अण् । १ मेघज्वाते जोदे (मयदा)
प्रभृतौ राजनि० “अद्यादष्टगुणं चूर्णं चूर्णादष्टगुणं
ययः” वेद्य० । तद्वत्तत्तत्तत् भावम् “अत्यन्तगुण्यं
तद्वत्तत्तत्तत् सुपिष्टं वस्तुगावितम् । तत् स्याच्चूर्णं रजः
जोदस्तन्मात्रा कर्षवन्मिता । चूर्णं गुडः समो देयः शर्करा-
द्विगुणा मता । चूर्णं तु भर्जितं हिङ्गु देयं नो-
तुकोदकद्वये । लिङ्गैश्चूर्णं इवैः सैवैताद्यैर्हिङ्गुयो-
न्मिताः । पित्रेष्टगुणैरेव चूर्णमालोडितं इवैः ।
चूर्णविषेहगुटिका कल्हानामनुपानकम् । पित्तवातः
कफातङ्गे लिङ्गैकपक्षमाहरेदिति” (आनीर) शब्दाते ।
जोदे “अलकेषु चमरेषु चूर्णप्रतिनिधीकतः” रघुः ।
३ धूलौ तस्य लोपकरणे ५ चारे (चूर्ण) मेदि० । “चूर्ण-
मानीयतां त्वर्णं पूर्णचन्द्रनिमानने । पणानि कर्षयन्नि
वीदत्याकर्णलोचने” उद्भटः । भावे अण् इमेपक्षे पुं०